

Vieläkö pohjoismainen yhteistyö on kiinnostavaa?

Pääkirjoitus

Janus

Osallistuminen pohjoismaiseen sosiaalityön tutkimuksen konferenssiin elokuussa Tanskan Århusissa sai minut pohtimaan pohjoismaisen tutkimusyhteistyön ja keskustelujen paikkaa ja merkitystä suomalaisessa sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksessa. Mikko Mäntysaari kirjoitti muutama vuosi sitten puheenvuorossaan Januksessa (3/2005) samasta aiheesta. Hän haikaili 1980-lukua, jolloin sosiaalityön tutkimuksessa pohjoismainen yhteistyö oli vilkasta erilaisten konferenssien, seminaarien, vierailujen ja julkaisujen seuraamisen muodossa. Tosin uudelleen hänen puheenvuoroonsa palattuani huomasin, että itse asiassa tuo pohjoismainen yhteistyö näytti rajoittuneen lähinnä ruotsalaiseen yhteistyöhön tai "vaikutukseen". Muiden Pohjoismaiden tutkijoita hän ei mainitse. Mäntysaari päättää puheenvuoronsa toteamalla, että "Sosiaalityön tutkimus on 1990-luvun puolestavälistä lähtien yhä useammin hakenut yhteistyökumppaninsa Pohjoismaiden ulkopuolelta, esimerkiksi Britanniaista ja Keski-Euroopasta. Kehitys ei ole ollut aivan ongelmatonta, sillä Pohjoismaiden yhteiskunnat ja myös sosiaalipoliittiset järjestelmät ovat edelleen hyvin samankaltaisia, ja siksi myös tutkimus, jota toisissa Pohjoismaissa tehdään, on meille erityisen relevanttia."

Sosiaalityön tutkimusta yhdistääkin Pohjoismaissa nähdäkseen vahvasti sen hyvinvointivaltiollinen, sosiaalipoliittinen ja laajemminkin yhteiskuntatieteellinen orientaatio. Pohjoismainen hyvinvointivaltiomalli on myös se konteksti, johon suomalainen sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimus on pitkään ollut vahvasti kiinnittynyt. Ehkä kiinnostavampaa onkin ollut pohjoismaisen mallin analysointi itsessään kuin se, millaista tutkimusta muissa pohjoismaissa tehdään? Silti pohjoismaisia vertailuja tai pohjoismaisiin keskusteluihin kiinnittyvää tutkimusta tehdään ainakin perhepolitiikan, sosiaalipalveluiden, hoivan, lähisuhdeväkivallan ja päihdeongelmiin liittyvässä tutkimuksessa. Luultavasti listani ei ole läheskään kattava. Viime aikoina on kuitenkin enemmän puhuttu Suomen mallista kuin pohjoismaisesta mallista ja nostettu esiin Pohjoismaiden välisiä eroja. On myös käyty keskustelua siitä, voiko Suomea enää kutsua pohjoismaiseksi hyvinvointivaltioksi, vai onko se hukkaamassa tai jo hukannut joitakin sen keskeisiä määrittäjiä kuten universalismin periaatteen. Samanlaista keskustelua pohjoismaisen mallin murenemisestä ja uusliberalistisen aallon levittäytymisestä käydään myös muissa Pohjoismaissa. Århusin konferenssissa jotkut tutkijat jopa kyseenalaistivat, voiko enää puhua edes hyvinvointivaltiosta.

Suomalaisen hyvinvointivaltio- ja sosiaalipolitiikan tutkimuksen referenssinä näyttäisi enenevästi olevan Eurooppa, ennen kaikkea (läntinen) EU-Eurooppa ja viime vuosina myös globaalit kysymykset. Esimerkiksi Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimussarjassa joitakin vuosia sitten julkaistu, Juho Saaren toimittama teos *Hyvinvointivaltio -Suomen mallia analysoimassa* (2005), keskustelee pohjoismaisen mallin sijasta suomalaisen sosiaalipolitiikan tyypillisistä piirteistä ja kontekstoi keskustelun yhtäältä eurooppalaisiin hyvinvointivaltioihin ja toisaalta kansainvälisiin teoreettisiin jäsenyyksiin, joiden avulla Suomen mallia voi tarkastella. Kirjaan valitut teoreetikot tulevat joitakin poikkeuksia lukuun otta-

matta Britanniaista ja Yhdysvalloista. Tietenkään alun perin tanskalaista regiimiteorian "isää" Gøsta Esping-Andersenia ei ole joukosta unohtettu.

Tässä Januksen numerossa julkaistavassa puheenvuorossa Pirkko-Liisa Rauhala puolestaan ehdottaa sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimukselle uutta suuntaa eli Itämeren aluetta. Hänen mukaansa sosiaalityeteilijät eivät ole toistaiseksi nähneet Itämeren tutkimuksellisesti kiinnostavaksi kohteeksi ja erityisesti sen itäisen puolen yhteiskuntien tuntemus on meillä heikkoa. Sosiaalityeelliselle tiedolle olisi Rauhalan mukaan tarvetta sekä Itämeren suojelupolitiikassa että alueen vuorovaikutuksen lisäämisessä ja syventämisessä, erityisesti meren läntisen ja itäisen puolen kesken. Erilaisissa yhteiskuntapolitiikoissaan, mutta myös historiallisissa kytköksissään, näiden maiden keskinäiset vertailut ja syvempi ymmärrys olisivat tärkeitä ja kiinnostavia ja voisivat tuoda uusia näkökulmia myös globaalin kysymysten tarkasteluun paikallisissa konteksteissa. Maiden välisen makrotason hyvinvointivaltiovertailun sijasta hän esittää paikallisia, ihmisten arkipäivään pureutuvia laadullisia vertailututkimuksia. Tällainen metodologinen orientaatio toisi varmasti kiinnostavan lisän myös Pohjoismaiden väliseen tutkimukseen.

Tutkimuksen uusista suuntautumisista huolimatta minusta näyttää siltä, että ainakin sosiaalityön tutkimuksessa pohjoismainen yhteistyö on alkanut viime vuosina kiinnostaa entistä useampia suomalaisia tutkijoita. Århusin konferenssissa oli mukana aiempaa enemmän suomalaisia. Samalla kun kaikissa Pohjoismaissa paine kansainväliseen – eli englanninkieliseen – julkaisemiseen on kasvanut, se on tehnyt suomalaisille helpommaksi seurata muissa Pohjoismaissa tehtävää tutkimusta. Kieli onkin usein nostettu pohjoismaisen yhteistyön vähäisyyden selitykseksi. Edelleen suomalaiset osallistujat törmäsivät useissa konferenssin työryhmissä kiusallisiin ja ärsyttäviin, mutta toisaalta myös huvittaviin tilanteisiin, joissa skandinaaviset kollegat kysyivät: "Onko täällä suomalaisia? Pitääkö puhua englantia?" Kuitenkin eurooppalaistumisen ja kansainvälistymisen trendit ovat samalla vahvistaneet ja helpottaneet Pohjoismaista yhteistyötä. Lisäksi jokaisessa Pohjoismaassa toimii sosiaalityön tutkimuksen seura eli FORSA, joka on lisännyt osaltaan yhteistyötä. Århusin konferenssin avauksessaan Tanskan FORSAn puheenjohtaja Søren Peter Olesen lausui ääneen jo pari vuotta vireillä olleen suunnitelman englanninkielisen pohjoismaisen sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehden perustamisesta. Perustamisen tiellä on vielä monia käytännöllisiä ja taloudellisia kysymyksiä ratkottavana, mutta yhteinen tahtotila lehden perustamiseen on kaikissa Pohjoismaissa olemassa.

Ehkä pohjoismaisen tutkimuksen kiinnostavuus ei ole pelkästään pohjoismaisessa hyvinvointivaltiomallissa, sitä koskevassa tutkimuksessa ja keskusteluissa. Muutakin kiinnostavaa tutkimusta naapurimaista löytyy. Juuri nyt näyttää siltä, että sosiaalityön tutkimuksessa norjalainen tutkimus on vahvassa nousussa ja sitä tehdään paljon. Århusissa havahtui siihen, miten paljon muiden Pohjoismaiden tutkijoita kiinnostaa Suomessa tehtävä tutkimus. Erään pohjoismaisen kollegan arvion mukaan suomalainen sosiaalityön tutkimus on teoreettisesti vahvaa ja sitä olisi siksi tärkeää tuntea enemmän. Ei siis tarvitse kysyä vain pohjoismaisen tutkimuksen hyötyä meille, vaan myös sitä, miten saamme suomalaista tutkimusta tunnetuksi muissa Pohjoismaissa, koska sitä kohtaan selvästi tunnetaan kiinnostusta.

Lopuksi palaan Pohjoismaisen konferenssin herättämistä ajatuksista omiin kansallisiin päiviimme. Sosiaalipolitiikan päivät järjestetään tänä syksynä Rovaniemellä Lapin yliopistossa kiinnostavalla otsikolla *Hyvinvoinnin rahat, rajat ja rakkaudet*. Päivillä keskustellaan muun muassa sosiaalisen paikasta,

painoarvosta ja ehkä jopa sen häviämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa. Useiden sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkijoiden ja kentän toimijoiden jaettu huoli on viime aikoina ollut se, että sosiaalinen liudentuu esimerkiksi terveyteen, talouteen tai epämääräisesti määriteltyyn yleiseen hyvinvointiin. Näitä teemoja lienee odotettavissa myös päivien ohjelmassa. Päivien pääohjelma on tämän lehden lopussa ja tarkemmat ohjelma- ja ilmoittautumistiedot löytyvät päivien nettisivuilta <http://www.ulapland.fi/sosiaalipolitiikanpaivat>. Myös Janus on päivillä paikalla: Myynnissä on lehden vanhoja numeroita ja vuosikertoja "uloskantohintaan". Olen myös kuulolla ottamaan vastaan juttuideoitanne ja palautetta lehden sisällöstä. Tapaamisiin Rovaniemellä.

PS. Viikko sen jälkeen, kun olin kirjoittanut oheisen pääkirjoitustekstin, ilmestyi uusin Yhteiskuntapoliitikka –lehti. Sen teemana on – yllätys, yllätys – pohjoismainen hyvinvointivaltio. Suomalaisen ja pohjoismaisten hyvinvointivaltioiden makrotason kansainvälinen vertailututkimus siis elää ja voi hyvin.

Marjo Kuronen

Januksen päätoimittaja

spmaku@yfi.tyu.fi